

NORSK ETNOLOGISK GRANSKING

Emnenr. 1

Tilleggsspørsmål nr.

Emne: Arde og plog

Oppskr. av: Jørgen Olaf Sjøgg

(adresse): Furnadal

Fylke: Otten og Romsdal

Herad: Furnadal

Bygdelag: Renssøken

Gard: Sjøgg

G.nr. 28 Br.nr. 5

- A. Merk av om oppskrifta er etter eiga røynsle. *egen erfaring, "bet og køst"*.
- B. Eller om den er etter andre heimelsmenn: (ta også med alder, heimstad, yrke):

SVAR

- 1 Ja. Arden kallas her, *At*.
- 2° Ja. Arden brükes, og har vært brükt, her til å ate (at) rennes for påberøbing og som hyppeplog. Sjøgg: *At oppme*.
For hørbinding av ålesen for sving her arden (at) ikke vært brükt. Kalle ikke til nedmytting av säkornes.
Hertil brükes på flablandet harv først førstinder denne jernbinner. I flablandet brükes en rive.
- 4 De avbildede primitive typen av arde kjennes jeg ikke. Arden ligner mest en bilplog. Allu jern sävse som åsen og de to søyrehåndtak og på "labben" som regulere dybden.
5. Type fig. 4 kjennes ikke her.
- 6 Hvor det har navn. Skoder kallas her "Hjakket". enkelt for arden; dobbelt "Tribet" for plog.

7 Kjemmes ikke her

8 Arden har velbefjølere (jær eller stiel)

9 Kjemmes ikke her.

10. Dybdegangen av arden reguleres av en trælak (fot) $\text{J} \rightarrow$ som går gjennom åren foran velbefjølere.

11 Arden her ligner mest på fig 6, men er ikke så primitiv og der er som sagt en fot foran fjælen. Skulde ikke ristill. Se forøvrig svare 2 og 3.

12. Arden ble laget på gården av byggesmede eller i dæsses smedje på bestilling.
x x x

13. Etå brukes mest fabrikkplojer. eller ved årbünderdreffel var fabrikkplojer mindre praktiske åll ukjent her. Men da begynde snart en og anden fabrikkplojer å komme. De gamle plogsmøder var også blitt fa gamle.

Smænde hadde flere anerkjendte plogsmøder fra Hornelstæddelen og Lars Endresen Fælsnes var kanskje mest kjendt, sællig den siste.

Diidst i 1800 årene var det 20-25 kroner for en god plog, efter utlösen en ård 8-10.

14 Disse primitive plogene kjemmes ikke her, i selvfald eller når lenger.

¹⁴ På de gamle træplojerne skævede fjælen
være vridt og med jernbeslag foran.
Det meste var fed.

15 Kjenner ikke.

16 Den kjendes tilbage på velleffjela.

17 Kjenner ikke. eller navnet "Skilbet"
kjenner igjen som et spjædsord mest
i betydning som en. "Kjølger".

18 Kjenner ikke her på venlige gæder.
I brotten del hadde man vist både
høyer og venster-pløge.

19 Vist litt grundere end sine. Dybden
regertertes med plogfoten F² en fed.

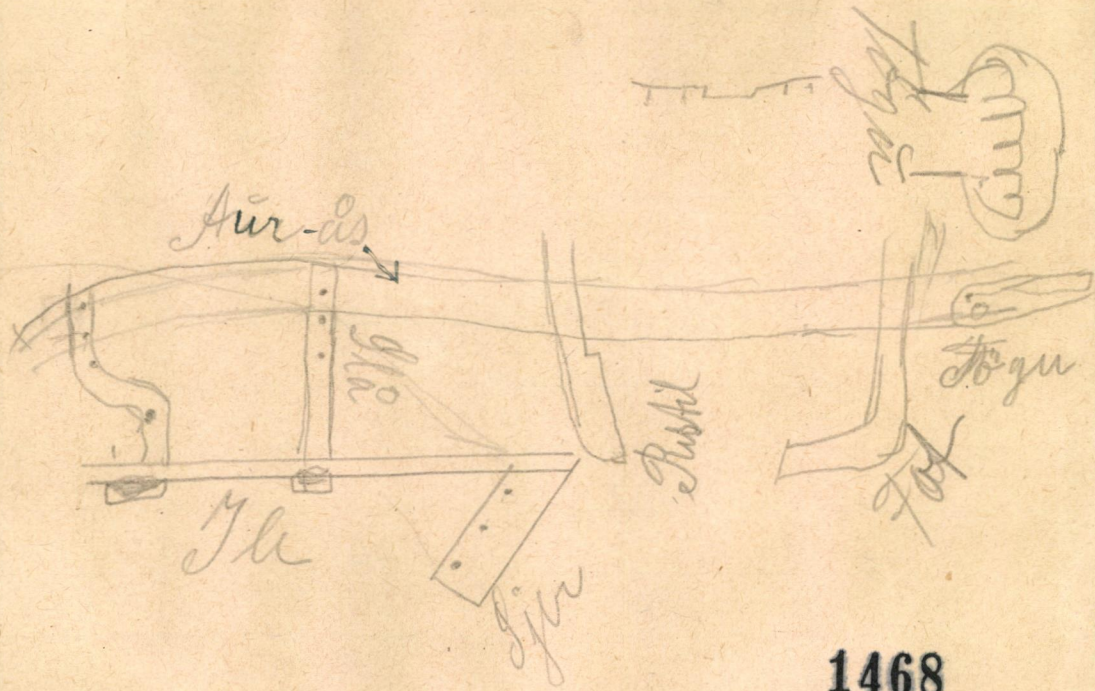
20 ja "Restill" var det

21 Vil ikke noe om det. eller navn
stikt brukes, når man tar opp tøm
for fabrikking.

22 Kjenner ikke her.

23 Den plog kjennes ikke her.
Plog. eller peng og ard (st.) er
to forskjellige ting. Bygge maskulinum.

Olaf Sogge
Turnadal

1468

NORSK ETNOLOGISK GRANSKING

J. Sægges

Fargerici

Lurnadal, den 28/3 1948

Norsk Etnologisk Granskning
Bydning

Jeg kan som vanligt ikke nøie mig
bare med å svare på de oppstillede spørsmål,
men må skrive endel med. Ja disse svarene
ang. Ard og Plog blei jo ikke rare grunner.

Redskapet av den gamle typen, så at si je
bott av tra, kan vist ikke oppdrives i Lurnadal
nå. De hjemmesmidde plogene kan jeg si je
liknel svært de som nå fremstilles fabrikk-
messig, selvfølgelig med unntakelse at det
var mere fedematerialer i dem. Ansen
"støråsen" var jo helt av tra og likledes en
for hornformede håndtak, videre lobben, som
regulerer dybden, "Plog foten".

Jeg kan ikke slippe ennet, hjemmesmidde
ploger uten å rive av mig en liten "arbeidsling"
eller biografie over Lurnadal ja vist indre Nordnors
mest kjente plogsmid Lars Endresen Faksnes.

Han var fra en av Fstbagerdene: Fstbødalen,
en sidedal, som går inn fra Tidel mellom
Lurnadal og Høyvik. Han blei gift med en
enke på en av Faksnes-gårdene, og der byrde han
smedje og drø smedhåndverk ved siden av
gærdbruket. Her blei jo flere bra plogsmid

f.eks. fra Homlesdalen og flen; men pløgen
 til Lars blev anvendt som de bedste ^{ikke} & blev
 brukt i dalføret, men vist langt over Nordmoen
 og i stædne for Trondely. Faldnes er var næmeste
 nabogård og jeg kjendte Lars meget godt. Han døde
 omkring 1915 over 90 år gammel. (vist en 95.)

Han var en bejavel kar, både kunst og gløgg.
 Og han var et stort og godt menneske og en god
 nabo og grændestue.

Sundgrødt havde han læst sig selv; der var
 jo smidjer på mesten hvor gård ~~da~~ da han
 var opp. Mens han var hjemme på Grestvå blev
 hans søster gift til Kverndaa på Eidet.

Væronna stod for hunden. På Kverndaa var
 det store jordevier, og det var skovsavn for
 korn å heste å få snudt alt med skaplozen.

Men Lars tok til å spetale på om det ikke
 skulde gå an å skifte ut den fed-vellyfde
 med en jernfjøl. Han tok felt og arbeidet
 jernfjøl til Fredrik Kverndaa. Den arbeidet
 svært fint, men var fremdeles nok så tung.

Men så tok han sig til å skære pløgfjøl
 helt blank. Da gikk pløgeraden som en lek.

En dag i Væronna kjøpte den istykkere nypløgen
 og den gamle skaplozen måtte des i bunn igjen.

Men det blev levende; den gamle pløgen var
 jo så meget tyngre og hestene nakked i trakk,
 men slo seg gjorde de.

Dette var Lars forfall mig.

(Jeg vil anta det var i 1840 årene Lars kjøpte den pløgen.)
 (Kanskje omkr. 1840.)

J. Sagges

NORSK ETNOLOGISK GRANSKING

Færgeri

Suenadal, den 194

Lars kiste også adskillig ul av bygden
som plogsmid. Særlig vet jeg, han arbeidet
plogen på Sasjord (Ashaard herred) og på
Lo i Elledal. Da han var ca 85 år fikk han
beo fra Bød i Romsdal med bestilling på
2 ploger. Jeg så beoet. Men da hadde han
ju vesentligst lagt opp som smed. Min beo
var: hans senere är meget med ham i Smedjen.

Og også min beo arbeidet ^{senere} "flere" "potetatek"
som blev kjøbt som mezelgode.

En liten anekdote må jeg få lov å ta med.

En dag som ^{Lars} og min beo stod og skulde
slå en større Sveis fløy de en stor, ~~tot~~ hvit-
glødende jernklyse mitt inn i den hånden
som Lars holdt fangen med. Han gren, men
den sloj sveisen færdig. "Det va hull fa,"
sa Lars og stakk neven ned i salflake,
som stod i Smedjen. "Dü mält ha slapt"
sa beo min. "Ja de kaim e velt," sa
Lars, "men de ha e mest en Sveis."

Ja, nok om Lars da, og innskyld.

Si tegne heimesmid plog og ard
kjennet jeg mig ikke god for. Men jeg er litt
av en amatør fotograf, så ønske Dem et
fotografi av disse redskaper, så skal
jeg skaffe slike i løpet av sommeren.

4

Beløftelig giør jeg selv for meget utvænnet
selve emne om og er for "langdryg". Jeg
må be om undskyldning.

Arvidsigst
Ole Foyze

Sunnadal

1468

NORSK ETNOLOGISK GRANSKING

1468